

Oamk Journal

Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja

Tämä on alkuperäisen julkaisun rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

This is an electronic reprint of the original publication. This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä/Please cite the original version:

Koho, S. & Sirviö, A-P. 2023. Uutisjuttuja ja kansalaisjournalismia syntyy puhelimella. Oamk Journal 57/2023. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2023041937551>

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Uutisjuttuja ja kansalaisjournalismia syntyy puhelimella

19.4.2023 - Koho Satu, Sirviö Ari-Pekka

”Mitä siitäkin nyt tulee, jos kännykkäkameroilla aletaan tehdä tv-juttuja! Miten käy Yle-laadun?” Tällaisia uhkakuvia maalailtiin Ylen toimittajien keskuudessa 2010-luvun alkupuolella, kun yhtiössä puhuttiin mahdollisuudesta toteuttaa uutisjuttuja älypuhelimilla ja iPadeilla. Nykyään mobiilijournalismin eli mojon edut tunnustetaan laajasti. Niitä ovat nopeus, helppous ja edullisuus. Mojo-oppeja jaettiin viestinnän ammattilaisille maaliskuisessa työpajassa Linnanmaalla.

Elettiin 2010-luvun alkuvuosia. Muissa mediayhtiöissä naureskeltiin Ylen teknisesti raskaalle, juhlavalle ja ehkä vanhanaikaiselle tavalle tehdä televisioon uutisjuttuja kuvausryhmän kanssa. Pienemmissä yhtiöissä, esimerkiksi Nelosella, oli jo jonkin aikaa tehty audiovisuaalista sisältöä kevyellä mobiilikalustolla – epäilemättä osittain kustannussyistä.

Laadun heikkenemisestä oli Ylessä oltu huolissaan jo aikaisemmin. Alueellisten uutislähetysten alkaessa vuonna 2000 erityisesti ammattikuvaajat älähtivät, kun kuvaaminen annettiin myös toimittajien tehtäväksi.

Toimittajien kuvaaminen ja moniosaaminen vakiintuivat muutamassa vuodessa normaaliksi työtavaksi Ylessä. Samoin on käynyt mobiilijournalismissa, jota tuttavallisemmin kutsutaan mojoksi. Vaikka laadussa saatetaan menettää, tilalle saadaan jotain arvokkaampaa esimerkiksi nopeuden ja helppouden muodossa (kuva 1).

KUVA 1. Mobiilijournalismikalusto ei häiritse kuvaustilannetta niin paljon kuin perinteinen raskas kuvauskalusto. Tässä taltioidaan opetustilannetta Vahva viesti -hankkeen mojo-työpajassa. (Kuva: Julia Heikkinen.)

Kevyesti ja ketterästi paikan päältä

Mobiilijournalismin määritelmä vaihtelee, riippuen määrittelijästä. Yleisimmin sitä kuvataan journalismiksi, jota toimittaja tekee tapahtumapaikalta käyttämällä älylaitetta tai kevyttä järjestelmäkameraa. Mobiilijournalismia on myös audiovisuaalisen tuotannon editointi valmiiksi kuvauspaikalla ja sen jakaminen yleisölle sieltä käsin.

Laajimmillaan mojo tarkoittaa keveitä tuotantotapoja, joilla luodaan sisältöjä eri alustoille. Työskentely on aktiivista ja ketterää, koska kuluttajatasen laitteita on melko helppo hallita. Mojo-tyyli tukeekin läheisyyttä, elämyksellisyyttä ja kokemuksellisuutta. Ihmisten kesken on luontevampaa mennä kännykän kuin ison kameran kanssa.

Yksinkertaisimmillaan mobiilijournalismia on älypuhelimella tehty suora lähetys uutistapahtuman ääreltä. Monipuolisimmillaan se näkyy kevyellä kalustolla tehtynä monikameratuotantona tai virtuaalitodellisuutta hyväksi käyttävänä videona.

Alku kriisien raportoinnissa

Voidaan miettiä, olivatko 1960-luvun suorat puhelinraportit aikansa mobiilijournalismia, joskin lankapuhelimen välityksellä ja ilman kuvaa. Tekikö esimerkiksi Ylen Prahán kirjeenvaihtaja **Lieko Zachovalová** tietämättään mobiilijournalismia dramaattisissa puhelinraporteissaan Neuvostoliiton miehitettyä Tšekkoslovakian vuonna 1968?

Mojon varsinaisena syntymävuotena pidetään vuotta 2007. Silloin Apple julkaisi ensimmäisen iPhonensa, jonka tekniikka nosti kommunikoinnin, mobiilin tiedonvälityksen ja musiikin kuuntelun uudelle tasolle.

Samana vuonna tietotoimisto Reuters kehitti Nokian kanssa erityistä mobiilijournalismin työkalupakettia. Siihen kuuluivat Nokian N95-puhelin, mikrofoni, pieni näppäimistö, jalusta ja aurinkokenno. Laitteet sopivat hyvin 1990-luvulla syntyneeseen kansalaisjournalismiin, joka nosti mediassa aiempaa enemmän esiin tavallisten ihmisten kokemuksia asiantuntijalausuntojen sijaan. Työkalupaketin avulla kansalaisjournalistit pystyivät raportoimaan haastavistakin paikoista, vaikkapa keskeltä mielenosoitusta tai vallankumousta.

Juuri kansalaisjournalismilla on ollut merkittävä rooli mobiilijournalismin kehittämisessä. Esimerkiksi vuonna 2004 kansalaiset lähettivät uutistoimituksiin videoita Aasian tsunamista. Suomessa Iltalehti avasi samaan aikaan sivuston, johon yleisö sai lähettää kännykkävideoitaan.

Erilaiset kriisit ovat tyypillisesti nopeuttaneet uusien teknologioiden ja toimintatapojen yleistymistä. Mobiilijournalismin edut korostuivat erityisesti arabikeväänä 2011. Lähi-idän asukkaat lähettivät kännyköillään sosiaalisen median kautta kuvamateriaalia kansannoususta. Kuvat olivat tilanteista, joihin toimittajilla ja heidän kuvausryhmillään ei ollut suuren kalustonsa kanssa mitään asiaa. Vaikuttavin lienee video Libyan diktaattori **Muammar Gaddafin** kiinniottosta, pahoinpitelystä ja surmaamisesta.

Arabikevään tapahtumien jälkeen viimeisetkin mediatatolot vakuuttuivat mobiilijournalismin uudesta ja tärkeästä roolista. Nykyään kansalaisten ja toimittajien kännykkävideot ovat normaali osa uutisjournalismia.

Osaamista tarvitaan

Mobiililaitteiden tekniikka on kehittynyt niin, ettei kuvan laadussa aina edes huomaa eroa, jos sitä verrataan perinteisellä ammattikalustolla kuvattuun materiaaliin.

Nykyajan kevyissä mobiililaitteissa on tarpeeksi suuret kuvakennot, riittävä näytön resoluutio, hyvä akun kesto ja suuri muistikapasiteetti. Niillä on mahdollista kuvata jopa 8K- eli huippulaatuisia videota sekä käyttää nopeita verkkoja ja pilvipalveluita. Älypuhelimilla onkin jo kuvattu jopa elokuvia.

Laadukasta kalustoa mobiilijournalismin tekemiseen on siis tarjolla tarpeeksi ja edullisesti. Työelämästä kantautuneiden toiveiden mukaan tarvetta on sen sijaan kaluston käyttökoulutukselle ja kuvakerronnalliselle osaamiselle.

Vaikka mojossa usein sallitaankin karheahko kuvaustyyli – kunhan tapahtumista voidaan raportoida nopeasti – on toimittajilla, myös muilla kuin yleläisillä, selkeästi halu tehdä myös kuvallisesti hyvätasoista mobiilijournalismia.

Tarpeeseen vastataan

Haluun ja osaamistarpeeseen vastaa Oulun ammattikorkeakoulun toteuttama Vahva viesti -hanke ja sen mobiilijournalismia käsittelevä osuus. Hanke järjesti maaliskuussa kaksipäiväisen mojo-työpajan, joka suunnattiin sekä journalisteille että muille Pohjois-Pohjanmaalla työskenteleville viestinnän ammattilaisille.

Ensimmäinen pajapäivä toteutettiin hybridimuotoisena Linnanmaan kampukselta käsin. Ulkopuoliseksi kouluttajaksi saatiin Yle Suomen palkittu mojo-tuottaja, kuvaaja-leikkaaja-taustainen **Jarno Tahvanainen** (kuva 2).

KUVA 2. Mobiilijournalismin tuottaja Jarno Tahvanainen avasi työpajalaisille mobiilijournalismin filosofiaa sekä kertoi mojon hyödyistä ja haasteista. (Kuva: Julia Heikkinen.)

Tahvanainen esitteli myös Ylen oman Mojo-konseptin eli vakioidun kaluston ja työnkulun sekä jakoi osallistujille ohjeita puhelimella kuvaamiseen ja kaluston hankintaan. Tahvanainen myös vinkkasi, että puhelin tarvitsee yleensä kaverikseen ulkoisen mikrofoniin, kuvausvaloa ja kimbaalin eli kuvan vakaimen, joka myös toimii varavirtalähteenä.

Harvoin kuvataan ilman etukäteisvalmisteluja, ainakaan uutisvideoita. Oamkissa työskentelevä Yle-taustainen journalismin lehtori **Ari-Pekka Sirviö** opetti työpajalaisille mobiilivideon suunnitteluun ja käsikirjoittamiseen liittyviä asioita. Dramaturgisten ratkaisujen, tarinallisuuden ja kuvauskäsikirjoituksen lisäksi tutuiksi tulivat muun muassa koko työskentelyä ohjaava premissi eli päälause ja hyvän spiikin resepti.

Kun Tahvanaisen ja Sirviön oppeja oli sulateltu viikko, oli toisen työpajapäivän aika Linnanmaalla. Osallistujat kokeilivat mobiilijournalismia käytännössä ja toteuttivat omia ideoitaan. Sirviön kaverina opettamassa oli videopedagogiikan lehtori **Jukka Savilampi**, hänkin oamkilaisia.

Päivän aikana työpajan osallistujat viilasivat käsikirjoituksiaan sekä hankkivat kuva- ja äänimateriaalia omilla laitteillaan. Käytössä oli lisäksi Oamkin kalustoa, kuten kimbaaleja ja mikrofoneja. (Kuva 3.) Mobiilivideot editoitiin ilmaisessa VM-editointisovelluksessa, jonka työpajalaiset olivat ladanneet puhelimilleen. Lopuksi katsottiin aikaansaannokset ja pohdittiin, miten mojo-pajan antia hyödynnetään omilla työpaikoilla.

KUVA 3. Kimbaali, johon videota kuvaava puhelin asetetaan, on kätevä apuväline. Siihen voidaan liittää myös mikrofoni ja valolähde. Mojo-työpajassa harjoiteltiin omien mobiilivideoiden tekemistä. Rauhan Tervehdyksen toimittaja Minna Kolistaja kuvaa ja haastattelee, kohteena Pyhäjokiseudun päätoimittaja Sirpa Kortet. (Kuva: Julia Heikkinen.)

Ei etuja ilman riskejä

Mobiilijournalismi tarjoaa journalisteille ja muille viestijöille vaihtoehtoisen keinon kertoa, mitä tapahtuu. Mojo-kalusto soveltuu hyvin myös haastattelun tekemiseen. Vaikka virallisen ja kalliilta näyttävän arsenaalin puuttuessa uskottavuus saattaa kärsiä, toimittaja pääsee yleensä paremmin kontaktiin jututettavien kanssa käyttäessään kevyttä kalustoa.

Mobiililaitteet mahdollistavat kuvakerronnan rikastamisen, koska ne voidaan asettaa paikkoihin ja kuvakumiin, joihin jyvemmällä kalustolla ei välttämättä pääse. Mojlle onkin tyypillistä laitteiden liikkuvuuden tehokas hyödyntäminen.

Mobiilijournalismi on näytellyt viime vuosina merkittävää roolia demokratian puolustamisessa yhteiskunnan erilaisissa murrosvaiheissa. Vaikka kansan äänen kuuluminen on tärkeää, mobiilin kansalaisjournalismin helppoutteen sisältyy riski mis- ja disinformaatiosta.

Yhtä helposti kuin voidaan raportoida vaikkapa sodan julmuuksista, pystytään levittämään väärää tietoa, tahattomasti tai tahallisesti. Yleisön tuottaman materiaalin aitoutta saattaa olla vaikea varmistaa. Ehkä siksi ammattijournalistien suhtautuminen mobiilijournalismiin on yhä ristiriitaista.

Kevyellä kalustolla tuotettua mobiilijournalismia ei pidäkään nähdä ainoana tulevaisuuden kuvana audiovisuaalisessa journalismissa. Myös ammattikuvaajien ja toimittaja-kuvaaja-tiimin tuottamalle materiaalille on edelleen tarvetta. Syvälle pureutuvassa journalismissa tiimityö on tehokkaampaa kuin yksin toimiminen. Kuvaajan ja editoijan tehdessä omaa työtään toimittaja voi keskittyä jutun journalistiseen sisältöön.

Kevyesti toteutettava mobiilijournalismi on varmasti rikastuttanut journalismia, tuonut siihen entistä enemmän läsnäolon tunnetta ja tarjonnut vaihtoehtoja tapahtumista raportointiin. Siksi se jääneekin olennaiseksi osaksi journalismin kirjoa.

Satu Koho

journalismin yliopettaja ja Vahva viesti -hankkeen projektipäällikkö
Oulun ammattikorkeakoulu, Kulttuurialan yksikkö

Ari-Pekka Sirviö

journalismin lehtori ja Vahva viesti -hankkeen asiantuntija, vastaa hankkeessa mobiili- ja datajournalismia käsittelevistä osuuksista
Oulun ammattikorkeakoulu, Kulttuurialan yksikkö

Vahva viesti

"Vahva viesti" on journalisteille ja muille viestinnän ammattilaisille suunnattu täydennyskoulutushanke, joka käynnistyi Oulun ammattikorkeakoulussa elokuussa 2022. Hanke päättyy vuoden 2023 lopussa.

Tavoitteena on vahvistaa data- ja mobiilijournalismiin, podcastiin ja sosiaaliseen mediaan sekä näihin oleellisesti kuuluvaan digitaalisen turvallisuuden liittyvää osaamista eli turvata se, että media-alla on riittävästi osaavaa työvoimaa. Samalla vahvistetaan yleisön luottamusta laadukkaaseen mediaan, joka tarjoaa tarkistettua ja luotettavaa tietoa.

ESR-rahoitteista Vahvaa viestiä vetää Viestinnän koulutusohjelman (journalismi) tiimi Oamkin Kulttuurialan yksiköstä. Koulutus toteutetaan työpajoissa, pääsääntöisesti Linnanmaan kampuksella. Asiantuntijoita työpajoihin hankitaan myös Oamkin ulkopuolelta. Koulutuksiin voivat osallistua niin työsuhteiset kuin freelancerit ja viestintäalan yrittäjät Pohjois-Pohjanmaalta.

Hankkeen verkkosivut: <https://www.oamk.fi/fi/tutkimus-ja-kehitys/tki-ja-hanketoiminta/vahva-vesti>

Lukemista

Burum, I. & Quinn, S. 2016. MOJO: The Mobile Journalism Handbook: How to Make Broadcast Videos with an iPhone or iPad. Hakupäivä 5.4.2023.

<http://dx.doi.org/10.4324/9781315740294>

Hirvonen, J., Janhunen, P., Kuisma, H. & Silvonen, M. 2021. Mobiilivideo-opas:

Suunnittele – kuvaa – editoi – julkaise. XAMK Inspiroi, Kaakkois-Suomen

ammattikorkeakoulu. Hakupäivä 5.4.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-313-6>

Konrad-Adenauer-Stiftung Ltd. 2023. Mobile Journalism Manual. Mobile Journalism &

Video. Hakupäivä 5.4.2023. <https://www.mojo-manual.org/storytelling/mobile-journalism-video/>

Santonen, H. 2020. Kansannousuista koronakevääseen – mobiilijournalismi voimaantuu kriiseistä. Yle 20.5.2020. Hakupäivä 5.4.2023.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/05/18/kansannousuista-koronakevaaseen-mobiilijournalismi-voimaantuu-kriiseista>

Yle. 2020. Ylen mobiilijournalismi-konsepti palkittiin EBU:n Technology & Innovation Award -kisassa. Tiedote 6.10.2020. Hakupäivä 5.4.2023.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/10/06/ysten-mobiilijournalismi-konsepti-palkittiin-ebun-technology-innovation-award>

* Korjaus 19.4.2023: Vaihdettu kuva 1.

METATIEDOT

Tyyppi: Blogi

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu

Julkaisunumero: 57/2023

Julkaisuvuosi: 2023

Tekijätiedot: Koho Satu, Sirviö Ari-Pekka

Oikeudet: [CC BY-SA 4.0](#)

Kieli: suomi

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2023041937551>

Tiivistelmä: Mobiilijournalismi eli mojo on sisältöä, jota toimittaja tekee mobiililaitteella, kuten älypuhelimella. Kännykällä on ketterä raportoida, haastatella ja jakaa sisältöä yleisölle, jopa reaaliaikaisesti. Älypuhelin myös kulkee mukana sinne, jonne järeämpi tv-kalusto ei taivu. Oulun ammattikorkeakoulun Vahva viesti -hanke järjesti maaliskuussa 2023 viestinnän ammattilaisille suunnatun kaksipäiväisen työpajan, jossa pureuduttiin mojon ideaan ja kalustoon sekä käsikirjoittamiseen ja editointiin. Lopuksi osallistujat tekivät omat mojo-videosa. Edellä kuvatun lisäksi blogissa kerrotaan mojon matkasta salonkikelpoiseksi sekä puntaroidaan sen etuja – nopeutta, helppoutta ja edullisuutta – suhteessa riskeihin, jotka liittyvät mis- ja disinformaatioon.